

3. Међународна конференција Срба подунавских земаља

3. МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА
СРБА ПОДУНАВСКИХ ЗЕМАЉА
ЗБОРНИК РАДОВА

Издавач
Удружење Срба у Словачкој

За издавача
Стане РИБИЧ

Извршни издавач
ПРОМЕТЕЈ, Нови Сад

За извршног издавача
Зоран КОЛУНЦИЈА

Фотографије
Милан ТИМОТИЋ, Здравко МАЈСТОРОВИЋ,
из личних архива учесника конференције

Ликовно-графичка опрема,
прелом и штампа
ПРОМЕТЕЈ, Нови Сад

Тираж
300 примерака

2015.

ISBN 978-86-515-1074-1 (Прометеј)

Copyright © Удружење Срба у Словачкој, 2015.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
323.15(=163.41)(282.243.7)(082)

МЕЂУНАРОДНА конференција Срба подунавских земаља (3 ; 2015 ;
Братислава)

Зборник радова / 3. Међународна конференција Срба подунавских
земаља, Братислава, 11. септембар 2015. ; [фотографије Милан Тимотић,
Здравко Мајсторовић]. - Трнава : Удружење Срба у Словачкој, 2015 (Нови Сад :
Прометеј). - 126 стр. : фотогр. ; 24 cm

Тираж 300.

ISBN 978-86-515-1074-1

а) Срби - Подунавске земље - Зборници

COBISS.SR-ID 301621255

Пројекат суфинансиран од стране Управе за сарадњу
с дијаспором и Србима у региону 552-2/5

3. МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА СРБА ПОДУНАВСКИХ ЗЕМАЉА

ЗБОРНИК РАДОВА

Учествовали представници српских организација из шест земаља:
Румуније, Србије, Словачке, Чешке, Словеније и Аустрије

У Братислави је 11. септембра 2015.

Удружење Срба у Словачкој
Spolok Srbov na Slovensku

**Покровитељство над Конференциом преузео амбасадор
Републике Србије у Словачкој републици, Шани Дермаку**

САДРЖАЈ

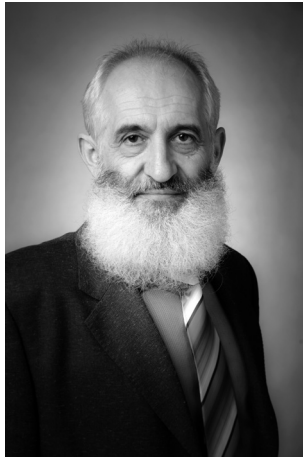
Властимир Вујић КОНФЕРЕНЦИЈА ПОДУНАВСКИХ ЗЕМАЉА	7
Небојша Кузмановић СРПСКИ ПУТ	11
Стане Рибич 1. Актуални проблеми Срба у земљама у којима живе, 2. Губљење националног идентитета Срба у расејању као последица асимилације и интеграције, 3. Сарадња са Матицом (критички осврт са предлозима решења за лепшу сарадњу), 4. Међусобна сарадња удружења Срба у расејању	27
Зоран Алексић АКТУАЛНИ ПРОБЛЕМИ СРБА У ЗЕМЉАМА У КОЈИМА ЖИВЕ	33
Никола Тодоровић СРБИ У СЛОВЕНИЈИ	49
Генерал Милан Аксентијевић ИЗБРИСАНИ	61
Срђан Мијалковић Рад СПКД Просвјета Аустрија на очувању српског језика и културног идентитета српске заједнице у Аустрији, на примерима успостављања прве Школе српског језика и Парка Дијане Будисављевић у Бечу	71
Павло Јакоја Брајовић ПОЛОЖАЈ СРПСКОГ НАРОДА У АЛБАНИЈИ	81
Марко Лопушина СРБИ У РАСЕЈАЊУ – ЗАБОРАВЉЕНИ НАРОД	93
Раде Бакрачевић ЈУБИЛЕЈ – ДЕСЕТ ГОДИНА СРПСКОГ КУЛТУРНОГ ДРУШТВА ШТАЈЕРСКА ЗАЈЕДНИЦА ИЗ МАРИБОРА	99

Рајко Корња	
СРПСКА ШТАМПА У РУМУНИЈИ	119
УВОД И ЗАКЉУЧЦИ	
3. Међународна конференција Срба подунавских земаља.	123

Дипл. проф. ВЛАСТИМИР ВУЈИЋ
Будимпешта, Мађарска

КОНФЕРЕНЦИЈА ПОДУНАВСКИХ ЗЕМАЉА

СЛОВАЧКА РЕПУБЛИКА
ТРНАВА – БРАТИСЛАВА, СЕПТЕМБАР 2015.

Срби у Мађарској су историјска мањина која на угарском подручју живи готово пола миленијума. Највећи број њих данас – **потомци су ВЕЛИКЕ СЕОБЕ из 1690. године** – када је српски народ са територије Косова и Метохије, под вођством пећког **патријарха АРСЕНИЈА III ЧАРНОЈЕВИЋА**, бежећи од турске најезде населио просторе на којима је и сада присутан.

Српску заједницу, која по последњем попису становништва у Мађарској броји око 10.000 сународника, током протеклих векова од константно спровођене асимилације (готово свих мађарских власти!) сачувало је – **ЋИРИЛИЧНО ПИСМО, ПРАВОСЛАВЉЕ, СРПСКЕ ОБИЧАЈЕ И ПОВЕЗАНОСТ СА МАТИЧНОМ НАЦИЈОМ ЧИЈИ СУ ДЕО УВЕК БИЛИ !**

Свака српска црквена заједница је у Мађарској од 1948. године имала своју школу, а њиховим уједињењем у Помазу формирана је Окружна јужнословенска школа и ђачки дом (колегијум). Школа се 1954. године из Помаза преселила у Будимпешту и заједно са печујском Српкохрватском гимназијом добила статус Огледне школе

Српскохрватски језик, књижевност, историја и географија су се предавали на српском, а остали предмети на мађарском језику.

Једина државно призната национална установа на српском наставном језику са 13 разреда (осам + нулти + четири) званично је почела са радом 1. септембра 1993. године (имавши тада 152 ђака).

Две године потом – прикључен јој је Ђачки дом у улици Ружа, а 12 година касније и обновљени део Завода за питомце „ТЕКЕЛИЈАНУМ“ у Вереш Палне улици (у оба колегијума смештају се деца која похађају главноградску Српску основну школу и гимназију, а нису из Будимпеште и Мађарске).

Након прве четири године од школске самосталности (где се радило у изузетно тешким материјално – техничким условима), 1997. године рад је настављен у обновљеној згради на пештанском Тргу ружа – која пружила оптималне могућности за васпитање и образовање на матерњем, српском језику.

Данас, Српско забавиште, основна школа, гимназија и ђачки дом „Никола Тесла“ (установа је име примила пре седам година) – има 411 школараца и по сили Закона, од пре две године, морала је постати двојезична Мађарско – Српска државна школа ! У Мађарској постоје још две српске школе. Обе су основношколске, у Ловри нижеразредна (од 1. до 4. разреда) и у Батањи осморазредна.

Српска гимназија „Никола Тесла“ у Будимпешти, једна је од укупно три званично признате Средње школе Срба у комплетном расејању Срба у свету. Уз темишварску Српску гимназију „Доситеј Обрадовић“ у Румунији и загребачку Општу православну гимназију „Катарина Бранковић – Кантакузина“ у Хрватској!!!

И ако су услови у којима данас ради знатно модернизовани (Ђаци уче по најсавременијим програмима, поред учионица има и специјализоване кабинете, школско – спортску салу, преко 40 ваншколских активности, стручне и културне везе са осталим народносним школама у Мађарској, и братским школама у матици...) – „ТРНОВА РУЖИЦА“ СА ПЕШТАНСКОГ ТРГА РУЖА, како сам у броју 974 – 975 српског политичког двонедељника „СВЕДОК“ од 24. марта ове године наследио причу о будимпештанској Српској школи „Никола Тесла“ – СВЕ

ЈЕ ТО ПОСТИГЛА У ЛАВИРИНТУ СТАЛНО ПУЛСИРАЈУЋЕ ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ АСИМИЛАЦИЈЕ МАЂАРСКЕ И – БЕЗ ИКАКВЕ ПОМОЋИ МАТИЧНЕ ДРЖАВЕ – СРБИЈЕ!

А, управо земља из које долазимо, Мађарска, еклатантан је пример – **КАКО МАТИЦА СВИХ СРБА (И ДРЖАВЉАНА СРБИЈЕ) У СВЕТУ – ТРЕБА ДА СЕ ОДНОСИ ПРЕМА СВОМ ВАСКОЛИКОМ, ЧЕТВОРОМИЛИОНСКОМ РАСЕЈАЊУ! А ОНА ТО НЕ ЧИНИ. ЈОШ УВЕК, ИЛИ – И ДАЉЕ – ПОТПУНО ЈЕ СВЕЈЕДНО... МИ, КОЈИ У ПРОСВЕТИ ДРУГИХ ЗЕМАЉА – ПУНИХ ЧЕТВРТ ВЕКА БИЈЕМО БИТКУ ЗА БИТКОМ (ЗА СТАТУС И ОЧУВАЊЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА) ВРЛО ДОБРО ЗНАМО „ТЕЖИНУ ОКОВА“ ОВЕ МИСИЈЕ. И „КОПЕРФИЛДОВСКИ“ ПОДУХВАТ НОВОРОЂЕНИХ ГЕНЕРАЦИЈА СРБА У РАСЕЈАЊУ – КАКО ДА МАТИЦУ СВОЈИХ РОДИТЕЉА, ДЕДА И БАБА, ПРАБАКА И ДЕКА – ОСЕТЕ И ДОЖИВЕ КАО И СВОЈУ МАТИЦУ !**

др НЕБОЛША КУЗМАНОВИЋ

СРПСКИ ПУТ

Ако се сложимо са чињеницом да данашња Европа, упркос глобалистичко – наднационалној концепцији и уверавањима еврократа и њихових следбеника: француских постмодерних философа и мислилаца о надлолазећој интеркултуралности, ипак има доминантна обележја германско – романског духовно – културног обрасца, у коме нису језик, религија или припадност завичају (тлу) интегративни фактори, већ само једна надбиолошка, невитална одредница, што ће рећи наука, онда се налазимо пред два могућностима:

а) или је целокупна досадашња историја, која је увек била историја нација, народа, племена – на заласку и

б) или је ова вредносно неутрална карактеристика, пошто наука и технологија немају националне обојености и припадности, као општа универзалистичка тенденција будућност европског човека.

Експлицитан одговор на ова питања не може се дати све док тај процес не буде завршен, али се искуства из историје европског човека у облику неисцрпног мемофонда ипак могу користити.

Велика царства Александра Македонског, царство Старог Рима, Византија, Британско колонијално царство, Совјетска империја..., у

временском распону од две и по хиљаде година, непрестано су се ширила, али су се на свом врхунцу, пре свега територијалном, распадала. Она су у себе укључивала многобројна племена, народе, етничке групе и расе. Интегративни фактори који су очуавали царства су били различити: идеолошки, религиозни, идејни, али је основна одредница код свих била њихова наднационалност. Међутим, управо је то један од разлога што су та царства пропадала. Унутрашњи сукоби који су имало форму племенских националних, класних и грађанских ратова, као и вањски притисци који су стизали од виталнијих, али мање цивилизованијих племена и народа, у форми оружаних или економских притисака, доводили су до пада царства.

Логика било ког државно – економског система огледа се и црпи у ширењу, па тако систем мора непрестано, због очувања сопственог центра да инкорпорира, односно подјармљује, околне просторе, државе и народе. Међутим, када систем нарасте преко величине коју центар може да контролише, он се урушава или чак руши као кула од карата.

Повест човекова је довољно дуга, а историја империја, које увек теже свевремености, је увек прекратка, тако да о великим царствима скупљамо доказе и градимо њихове слике увек пост фестум те су она тад предмет археологије, археографије, историје или других сличних наука. велики Рим је владао данашњом Британијом четири стотине година, све до IV века н.е. На Британском острвљу пре Римљана, ту су били Ибери, више од хиљаду година, али су нестали (асимиловани су), потом Келти, Нормани итд, али о томе данашњи становник Британских острва вероватно не зна много.

Читајући студије аутора које можемо сматрати припадницима аутохтонистичне школе у историографији, као Павела Ј. Шафарика, О пореклу словена, Нови Сад 1999, Јована И. Деретића, Србија – Нова Вулгана, Београд 1998. (Прво издање: Чикаго, 1995.) и Александра М. Петровића, Кратка археографија Срба, Нови Сад, 1997, откривамо за данашње теоријске прилике потпуно нов поглед на историју Европе. Све три студије показују, и аргументовано доказују, присуство и значај Словена и Срба на европском простору пре Велике сеобе народа из V, VI и VII века нове ере. Ова сеоба народа је у западној евроцентричној историографији узимана као релевантан почетак европског човека после доба постантичке Европе и главни оријентир за научно – историјска истраживања.

Аутохтонистичка српска историографска школа се у последњих петнаест година сва налази у опозицији до сада владајућем историографском обрасцу нордијске историјске школе, која се темељи на спи-

сима Константина Порфирогенета о германско – романској аутохтононости и доминацији на европском континенту, те о ропском менталитету дивљих северних народа, односно Словена.

Српска аутохтонистичка школа веома суверено доказује да је на европском континенту у последњих два и по миленијума био непрестано заступљен и словенски расни и етнички елемент. Тај елемент је имао разне облике: сарматски, вендски, српски, словенски, православно – словенски, католичко – словенски итд, али је увек у основи био словенски.

У време европског национално – романтичарског, XIX века настала је књига која се пред нашим читаоцем, на српском језику, јавља ево тек након 170 година, а која је незаобилазна за писање удзбеника српске историје. Словачки философ историје Павел Јозеф Шафарик је 1828. године објавио на немачком језику спис О пореклу Словена, који је настао као резултат жеље да се читаоцима представе истраживања историје пољског научника Лоренца Суrowјецког.

Шафарикова књига представља незаобилазну хрестоматију стотињак историографских, археографских и лингвистичких текстова и теза разних аутора: Руса, Немаца, Енглеза, Јермена, Византинаца, Римљана и др. који документарно сведоче о прехристовском постојању Славена, Срба, Венда, Сармата... на просторима Европе.

Без обзира на критике и осуду национално – романтичарског приступа, који је присутан и код Шафарика, једна ствар се не може превидети: записи, археолошки налази, цртежи, географске карте... непобитно доказују постојање словенског етничког елемента на просторима од Висле, Одре, Карпата, Јужне Италије, Панонског Подунавља до простора данашње Источне Немачке – где су Лужички Срби још присутни, а немачки град Лајпциг је до пре само триста година носио словенски назив *Qубица*.

Зашто су нама ова сазнања важна, ево данас када присуствујемо европским интеграцијама и пактовима о стабилности југоисточне Европе, односно Балкана. Важна су нам због тога што знамо да се словенским народима никада у европској науци, а дакако и у државотворним политикама није признавала аутохтоност и цивилизованост. У науци се увек говорило о Великој сеоби народа као о времену досељавања дивљих азијатских племена на просторе родне германске Европе. Међутим, након појаве ових књига ствар је ипак у основи другачија.

То што славенска етничка одлика није ратоборност¹, у смислу германско освајачког духа Лебенсраум – а, већ ратарска питомост, а како знамо да само освајачи пишу историју онда и није чудно што се значај, утицај, аутохтоност и домицилност Словена у западно – европској науци прећуткује.

Владимир Дворниковић у књизи Борба идеја, која је настала тридесетих година овог века, тврди како су Словени у Европи признати само као истакнути појединци из различитих области једино уколико приступе Европи према њеним критеријумима и при томе излажу своје идеје, наравно на немачком, енглеском или романским језицима. Руски језик, којим говори више од стотину милиона људи, није никада био равноправан са горе наведеним. Словенска културна достигнућа: руска литература, српске епске песме, словенски фолклор... за европске научнике само су архаичне атракције које европском научнику служе као фусноте како би његов текст био занимљивији и барокнији.

Наша данашња наука треба да постави питање зашто Словени и Срби треба да се укључе и интегришу у Европу, јер историјско искуство говори да нордијска Европа није на нас никада гледала као на своје интегралне становнике, нити као на своје равноправне суседе. Неопходно је најпре изрећи дијагнозу западно – европског културног обрасца, као епохалног пројекта развоја европског друштва, па тек онда видети да ли је он примерен словенским народима, ако је одговор потврдан онда треба видети да ли се он може у потпуности прихватити.

Из историјског искуства које је наш народ имао знамо да некритичко прихватање разних светских епохалних идеологија и начина живота, те организације друштва, пре свега комунистичко – интернационалистичке идеологије, веома лако води у самозаборав и губљење националног идентитета и виталитета народа (наталитет, култура, обичаји, језик, религија и сл. опадају и нестају). Наравно да је неопходно пре свега да се види који је постојећи духовно – културни образац у нашем друштву и народу, те да ли се он може у неком најопштијем виду дефинисати. При овим разматрањима свакако ваља узети у обзир и идеје о трећем путу Александра Солжењичина, као синтези западноевропског и словенског пута, те идеје француског филозофа Рејмона Арона о конвергенцији социјализма и капитализма, као могућностима развоја друштва кроз постиндустријски концепт. Без високе организованости, те науке и технологије се не може, али се не може ни без национал-

¹ Што дијагностикују наши познати антрополози и етнологи, пре свих В. Дворниковић, Борба идеја, Београд, 1995, и Ј. Цвијић, О балканским психичким типовима, Београд, 1996.

ног идентитета, духа народа и саборности (или како Фридрих Енгелс цинично каже сворности), нити без непрестане тежње ка социјалној једнакости.

У Старом веку словенска организација друштва није се одликовала државотворношћу (која је код других углавном имала империјално – трговачки облик), већ је друштво било традиционално – племенски организовано, али ипак и у таквом друштву атрибути западноевропске културе као што су писмо, језик, уметност и религија Словенима нису били непознаница – сетимо се само Винчанице коју је открио и дешифровао Радивоје Пешић, те черти и реза са којима су наши Стари писали. Александар М. Петровић каже: „Један други монах (савременик монаха Кијевско – Печерске лавре Нестора, прим. Н.К.) из X – XI века оставио је запис како Словени и пре него што су покрштени – цивилизовани писахон и готяхон чертама и резама, а што потврђује и нордијски бискуп Дитмар, који се такође уверио да су Словени користили писмо које је назвао Вендисцхен Рунен (Вендске Руне).“²

Тако се ни П. Ј. Шафарику прасловенска писменост није чинила заблудом: „Сасвим је могуће да су Словени донели словно писмо из Индије, али знање писања које су природно поседовали само малобројни, морало се изгубити због вечитог лутања толиких племена; неизвесно је да ли је од тог древног писма нешто прешло у ћирилицу или не. Прастаре песме, које су тек у најновије време срећом откривене код Чеха и Руса, док су код Срба сабране, указују на њихову оригиналност и чистоту и на далеко раније духовно формирање народа, него што се то обично узима...“ (“Geschichte der Slanijischen Sprache und Literatur“, 1833, с. 18, превод Александар М. Петровић).

О стародревности словенског језика и писма говори и Лоренц Суровјецки: „Словени су писмо звали буквица, или богвиедица, несумњиво стога што су његовим посредством проповедали божанске законе и учења приликом свечаних обреда. Да су од прадавних времена обичавали да пишу своје правне законе на таблицама имамо више неспорних доказа. У нордијским сагама и предањима важе Вани, што значи Словени, готово без изузетка као просвећени“³.

Како је оружје јаче од културе, јасно је било да ће германско-тевтонска племена писати односно сведочити о свом постојању, а скривању постојања других које су подјармили и асимиловали.

У средњем веку, пак, када је српска држава била устројена по принципима хеленистичко – римске Европе: оружана моћ Душановог

² Александар М. Петровић, Кратка археографија Срба, стр. 35.

³ Шафарик, О пореклу Словена, стр. 152.

царства, црквена уметност и сликарство, закони преточени у Душанов законик, те када је српска држава била веома моћна и сматрана могућим наследником источно – ромејског царства, односно Византије, значи упркос свему набројаном та и таква Србија је романо – германској Европи послужила само као предстража пред османлијско – турским освајачима. Српској држави европски владари нису помогли у одбрани, јер није сматрана делом њихове Европе.

Данас видимо да је историја Русије, Пољске, Чешке, Словачке, деветнаестовековне Србије или двадесетовековне Југославије (као највеће заједнице јужних Словена) потпуно иста. Словенски народи су увек за Западњаке били потенцијална опасност и како наш народ каже, увек су служили као монета за поткусуривање. Свака словенска, прословенска или пансловенска идеја, пројекат или конгрес, били они заступани од левице или од деснице, од XIX века на овамо били су прећуткивани, осуђивани и затирани, како научно тако и оружаном. Као доказ овоме навешћемо ову занимљивост.

У науци се често превиђа чињеница да је познати социјалиста и идејни вођа анархизма Михаил Бакуњин заступао пансловенске идеје, али га је његов идеолошки пријатељ Фридрих Енгелс у Новим рајнским новинама упркос пријатељству жестоко критиковао, а Словене називао свакаким погрдним именима, од којих је израз дивљаци један од блажих.

У тексту Позив Словенима Бакуњин је изложио програм панславизма и презентовао га на Словенском конгресу у Прагу 1848. године. Основна идеја Позива састоји се из захтева словенских народа да се њихова народна воља за независношћу и самосталношћу мора поштовати, али је претходно потребно „распустити деспотске државе, пруску државу... Аустрију... турску империју“. Бакуњин даље каже: „Живо осећајући заједничке везе историје и крви, заклели смо се да нећемо допустити поновно одвајање наших судбина. Проклињући политику, чије смо жртве били толико времена, ми смо се сами увели у наше право на потпуну независност и заветовали смо се да она мора убудуће бити заједничка свим словенским народима. Признали смо Чешкој и Словачкој њихову самосталност... немачком народу, демократској Немачкој пружили смо своју братску руку. У име оних од нас који живе у Угарској понудили смо Мађарима, бесним непријатељима наше расе... братски савез. Нисмо заборавили у свом савезу самоослобођења ни ону нашу браћу која стењу под јармом Турака“⁴.

⁴ Маркс, Енгелс, Чланци из „Нових рајнских новина“, стр. 125.

На самом Словенском конгресу који се састао 2. јуна 1848. године у Прагу, а у вези са националним покретом словенских народа, које је угњетавала Хабсбуршка монархија, испољене су две тенденције: Једна је решење националног питања видела у консолидовању Хабсбуршке монархије – Шафарик и Палацки, а друга се залагала за заједничке револуционарне акције са револуционарно – демократским покретом у Немачкој и Мађарској.

Овде се нећемо посебно даље бавити Енгелсовом критиком Бакуњина, која је усмерена на приказивање Словена као изразито контрареволуционарних нација, већ ћемо изложити Енгелсов суд по коме су Словени отпад историје што се веома добро уклапа у све важеће германско – нордијске историографске концепције о којима смо говорили. Енгелс каже: „Ниједан словенски народ нема будућности, из простог разлога јер им недостају примарни историјски, географски, политички и индустријски услови самосталности и животне способности. Народи који никада нису имали властиту историју, који од тренутка чим су се попели на први, најсировији степен цивилизације, већ доспевају под туђу власт или их тек туђи јарам приморава да се подигну на њега, немају животне способности, неће никада моћи да дођу до било какве самосталности“.⁵

Иако Енгелс најоштрије говори о Словенима он ипак не може, а да им посредно не призна право на европску завичајност што је највидљивије исказано овим речима: „Немци су на северу поново освојили од Словена... територију од Лабе до Варте, то освајање било је условљено географским и стратегијским нужностима произашлим из поделе каролиншког царства. Ове словенске области су потпуно германизоване; ствар је свршена и не да се репарирати осим да панслависти ишчезли сорпски, вендски и оборитски језик поново нађу и наметну га Лајпцижанима, Берлинцима и Штетињанима, али да је освајање било у интересу цивилизације, није досад оспоравано.“⁶

Из овога је видљиво да су на просторима данашње источне Немачке живели Словени (Лајпциг – Кубица) и да су се на просторима Лабе, Сале и Одре говорили словенски, односно западнословенски језици, те српски од јужнословенских. Ови докази долазе из пера једног Немца, који је германски пристрасан, наравно револуционарно, али ипак германски, те неспорно потврђују тезе наше аутохтонистичке историјске школе.

⁵ Чланци из „Нових рајнских новина“, стр. 129.

⁶ Чланци из „Нових рајнских новина“, стр. 132.

Након ових сазнања закључујемо да је до деноминације историје долазило не само због доминације нордијске школе у историографији већ пре свега и због ових и оваквих Енгелсових теза. Како је Енгелс био један од класика марксизма – идеологије која је владала источноевропским и словенским просторима скоро један век, а како су његове идеје поразне за Словене, онда и није чудо што су чињенице о домицилности Словена у Европи не само биле прећуткиване, већ и систематски затиране, јер је наравно социјалистичка идеологија у словенским земљама била владајућа парадигма, те се у њу и њене творце није смело ни најмање сумњати.

Занимљиво је да је Демократски панславизам најконтроверзнији Енгелсов чланак, каже Слободанка Ковачевић и тврди: „Због гушења мађарске револуције и устанка у Бечу, он (Енгелс, прим. Н.К.) се баца 'дрвљем и камењем' на Русе, Чехе, Словене и Јужне Словене“. Међутим, с правом додаје С. Ковачевић: „Екстремни ставови из овог чланка се не могу, као што су то покушавали да ураде Каутску и Мехринг, оправдати револуционарним заносом из 1848. из простог разлога што Енгелс, до краја живота није изменио ове ставове“. Доказ овој тврдњи представља Енгелсово писмо Е. Бернштајну од 22. фебруара 1882. и писмо А. Бабелу од 17. новембра 1885. године.⁷

Због свега набројаног, јасно је да када историју пишу други, а због сазнања да будућности нема без осветљене прошлости, ваља увек поздравити појаву дела која деноминирају историју и реafirмишу оне научне теорије које дају судове по мери значаја одређених догађаја и дакако понајвише народа, па тако и нашег – српског.

Сматрамо да ће се појавом Шафарикове књиге О пореклу Словена, на српском језику, наша научна, а и шира јавност свакако дати убедити да примедба о српској аутохтонистичкој историографској школи, као национално романтичарској школи која нема научне домете, не стоји. У овој Шафариковој студији је толико научно утемељених доказа: лингвистичких, археографских, етимолошких, хидронимских, хоронимских, итд., да би за илустрацију, односно доказе, било неопходно цитирати скоро целокупну његову књигу.

Појава ове књиге је тим значајнија, јер је она у нашој науци била превиђана, или како каже Павле Станојевић у Предисловију овом српском издању: „Књига 'О пореклу Словена...' у нашој историографији се готово и не спомиње, ни када је у питању укупно Шафариково дело, још мање као извор за рану историји Словена. Шафарика као једног

⁷ Шире о овоме погледати у: Маркс – Енгелс, Чланци из „Нових рајнских новина“, а посебно Енгелсов текст под насловом „Демократски панславизам“, стр. 122. до 143.

од највећих слависта и историчара свог времена уопште не спомиње, чак ни десетотомна 'Историја српског народа' у одељку о досељавању Словена на Балкан“.

Почетком XIX века П. Ј. Шафарик, Лоренц Суровјецки, Јозеф Добровски и многи други научници чинили су огромне научне напоре да се „коначно и праисторија словена отргне часнијим рукама од нечасног презира и запостављања и повери брижљивој вери часних диригената у историјском истраживању“ – Шафарик. Међутим, ми данас имамо још тежи задатак, јер живимо у време доминације тзв. вредносно – неутралне науке, наравно неутралне само за оне који су успоставили те критеријуме неутралности по својој мери, а то је свакако дух европско – атлантистичког научника, већ и у време масовне културе која оставља веома мало простора и метода да се другачије приступи сопственој историји.

Таква наука створила је човека чија је диференција специфика независност за било какву духовност, а у време у којем он живи и сами западни научници називају добом празнине (Жил Липовецки). С друге стране материјално осиромашење онемогућава да се путем већих тиража књига, медија, школа, предавања крене у едукацију ка самосвојној духовности, јер када смо доведени у ситуацију да бирамо између Шекспира и чизама, зна се шта ћемо изабрати, јер ретки су они који неће души својој наудити и по цену страдања.

Ипак, упркос таквом стању остају овакве посвећене књиге које морају прелазити од руке до руке и ширити идеју о томе да морамо бити поносни на то што смо припадници народа који од давнина следи, а не да се морамо самосажалевати и самокажњавати, јер сви су против нас па су ваљда они тада у праву.

Павел Јозеф Шафарик показује да Словени припадају главним европским народима, још од преисторијског времена и у ту сврху „наводи неколико писаца историје“ те каже „Најстарији писци који изричито (прим. Н.К.) спомињу Словене, су свеукупно странци. Саопштења која они дају о њима, већином су узгредна и неплански испреплетана, отуда нису без противречности па је целокупна гомила њиховог неповезаног извештавања крајње оскудно скрпљено дело, које можда има вредност коју смо приморани да му придајемо само услед потпуног недостатка истовремених домаћих извора“.

Али шта друго очекивати од странаца који нису познавали туђе језике, а други народи и племена су им била ништа друго до аморфна дивља маса. Словенски писци и домаће хронике јављају се много касније тек од X века н.е., те Шафарик доноси изводе из списка калуђера

Нестора из Кијева (1056 – 1111.), епископа Катубека из Кракова (1161 – 1223.), Богуфала (1253.), А. Кранца (1517.) Н. Маршалека., М. Кромера, (1512 – 1589.), опата Мавра Орбина, из његовог капиталног дела Регно де гли Слави („Краљевство Словена“), Песаро 1601. године и још многе ауторе, све до својих савременика Суровјецког и Добровског. Основне тезе свих ових аутора говоре и учвршћују идеју о домицилности словенских племена и народа у Европи, а Шафарик то поред осталог доказује и навођењем Плинија, Јорданеса и Клаудијана Птоломеја, на чијој се мапи виде српски и словенски топоними: Србинум, Србица, Склави, итд.

Шафарик каже: „Ко ће у Србима у Сарматији непрепознати Словене. Плиније их овде назива: 'A Cimmerico accolunt Maeotici, Vali, Serbi, Agrechi, Zingi, Psesii'. (VI 7). Исто тако касније Птоломеј: 'Inter Ceraunios montes et Rha fluvium Orinaei et Vasli et Serbi.' (B 9).. Ови Срби су насељавали између Кераунских планина, северне крајње огранке Кавказа, данас Иргенске планине и Волгу, на садашњој реци Срби, према изговору Татара. Сарпи, која истиче недалеко од језера Бјело (татарски Тзанган)...“.

Сви ови хроничари се слажу у једном – Словени живе на просторима северне, источне и јужне Европе – од Северног до Црног и Јадранског мора, на Дунаву, Одри, Висли, Мајни, Елби, Карпатима... Словени су наследници Илира, Сармата, Венда, итд.

Како је хеленистичко – римска цивилизација корен европске, а како њихови историци, философи и научници нису говорили стране језике, до свог грчког и латинског, те исказивали презир према „варварима“, логично је претпоставити да нису бележили податке и догађаје о северним и словенским народима, па се такав однос и став пренео и на њихове западноевропске следбенике.

Шафарикова студија је настала као резултат жеље да се са таквим судовима води полемика, те је зато и направио приказ студије лоренца Суровјецког Расправа и порекло Словена, која је изашла у Варшави, 1824. године, а тај је Шафариков приказ, као што видимо, завршио као обимна студија о аутохтоном пореклу Словена.

По Суровјецком „од памтивека насељавају пет главних народа Европу – Трачани, Келти, или Гали, Германи, Скити и Венеди“. Венеди или Венди насељавали су пределе Висле до извора Дњепра и Волге, и за то наводи доказе, позивајући се на Прокопија, Јорданеса, те Плинија, Тацита и Птоломеја „Иако су грчки писци писали према својој навици име Словена различито и изопачено, ипак је толико сигурно да су